

ODDALONY (112) *part praet pass pf*

oddalony (69), **oddalon** (41), oddalony *a.* oddalon (2).

Pierwsze o jasne; -ã- (86), -a- (4); -a- *KrowObr, BibRadz'*, -ã- : -a- *Leop* (2:1), *SarnStat* (11:1). ◇ -ón (2), -on (2); -ón *Mącz*; -ón : -on *SarnStat* (1:2). ◇ -on-.

sg m N oddalony (24), oddálón (14); ~ (*attrib*) -ony (3); ~ (*praed*) -ón (14), -ony (11); -ón *TarDuch, GlabGad, Mącz, HistRzym, BudNT, SkarŻyw, SarnStat* (3); -ony *GroicPorz, SkarJedn* (2), *NiemObr, GrabowSet, WysKaz*; -ón : -ony *PatKaz II* (2:2), *RejPs* (1:1), *BielKron* (1:1), *ModrzBaz* (1:1). ◇ *G* oddálon(e)go (2). ◇ *L* oddálonym (1). ◇ *f N* oddálona (11), oddálonã (7), oddálon(a) (2); ~ (*attrib*) -a (1) *SkarŻyw*; ~ (*praed*) -a (10), -ã (7); -a *OpecŻyw* (3), *GroicPorz, Leop* (2), *HistRzym*; -ã *KuczbKat, SkarŻyw, ReszList*; -a : -ã *RejPos* (2:3), *ModrzBaz* (1:1). ◇ *A* oddalonã (1). ◇ *n N* (*praed*) oddálono (14), oddálon(e) (4) *WujJud BudBib, MycPrz, Phil*. ◇ *A* oddálon(e) (1). ◇ *pl N m pers* oddálani (12); -eni (2), -(e)ni (10). *subst* oddáloné (13), oddálony (2) [*m i f*], oddálani (1) [*n*]; -é (3), -(e) (10); ~ (*attrib*) -é (1); ~ (*praed*) -é (12), -y (2), -i (1); -y *PatKaz III*; -é : -y : -i *FalZioł* (1:1), *SarnStat* (2:-:1). ◇ *G* oddálonych (1). ◇ *A m pers* oddálon(e) (1). *subst* oddálon(e) (1).

Sł stp s.v. oddalić, *Cn brak, Linde XVI w. s.v.* oddalić.

1. *Będący w dużej odległości, daleki, odległy; remotus Mącz, Modrz; relegatus Mącz; longinquus PolAnt* (32) : *Remotus*, [...] *Dáleki/ dáleko odŕtrzelony/ oddalony. Mącz* 234d.

oddalony od kogo, od czego (6): która [szyja] frzoduie miedzi głową y theż miedzi wŕzythkim ciałem [...]. Takież aby też mozg ktori iest barzo zimny był oddalon od fercza ciepłego. *GlabGad Dv*; dziliefyzy kościoł od murow *Torrentu Cedron* nie iest oddalony iedno ná trzydzieści ŕtop od plácu kościoła *BielKron* 265; *Mącz* 187a; *WujJud* 177; *WujNT* 263. *Cf oddalony od kogo czym*.

oddalony od kogo czym [= *jakim sposobem*] (1): Ale iż iuż [*Chrystus*] wzięty iest od oczu ludzkich: tedy trudno wzywác przytomnością cieielefnã od nas oddalonego/ á nãlżego wołania nieŕtyfzãcego *CzechRozm* 192v.

Wyrażenia: »daleko, nieblisko oddalon(y)« = *longe relegatus Mącz* (3:1): *Zimność zimy przychodzi z tego yże Słończe przelifz daleko oddalono iesth. FalZioł V* 54v; ácz fie zda ŕtolec możności iego nieblifko oddalony á wŕfákoż on iáko wáfny oćiec nic nieomiefzka tu opiekác fie ŕierotãmi [...] ná ziemi. *RejPs* 97v; *Mącz* 187a; *WujNT* 263.

»oddalony od [którego] miejsca, miejscem« [*szyk 1:1*] (1:1): *A iż nye wŕfedy żydowye bydło bogu ofyárowác [...] myeli/ [...] Y teraz ponyeważ fã oddaleni od onego myeyfcã gđzye im Bog ofyárowác kazał/ żadnych ofyar nye ofyáruyã KromRozm II* 1; iż [*potępieni*] mogą być wŕfyzieni y zrozumieni od *Abráámã/ chocia* tãk dãleko od nich mieyfcm y ŕtanem oddalonego *WujNT* 263.

Przen [od kogo, od czego] (4) : *Y oddziela ie [Pan Bóg owce swoje] od kozłow parŕzywych/ a niepoŕfyznych ŕłowv iego/ ktorzy [...]/ wŕty iedno boga chwałãcz/ a fercze ŕwoie od niego oddalone maiãcz. SeklWyzn c2.*

a) *Ukryty, niedostępnny* (2) : że wiela ludzi godności tãią fię w nich: á zwáfzczã one/ ktore w ŕercu ŕwe mieyfce máiãcz/ welpołek y z onym ŕercem od obliczności ludzkiey fã oddalone? *ModrzBaz* 58.

Szereg: »nie skryty ani oddalony« (1): Bo to przykazanie [...] nie iest skryte od ciebie/ ani iest oddalone [*non occultum ... neque longinquum*]. Nie ná niebie iest/ [...] Nie iest też zá morzem [...]. Bo bliŕko (iest) od ciebie słowo bárzo *BudBib Deut* 30/11.

b) Nie dotyczący (1) :

Wyrażenie: »daleko oddalony« (1): ZMártwych wltanie Páná náłzego/ nie ták vważác á ná nie poglądac mamy/ iákoby ná iáką rzecz cudzą ábo od nas dáleko oddaloną/ ále ták iáko ná náłzę włafną *RejPosWstaw* [110²].

a. Odlączony, nie będący razem; alienatus PolAnt, Vulg; aversus, avulsus Mącz; ablatu PolAnt [*w tym: od kogo, od czego (12)*] (16) : Extrudi per translationem pro abalienari, Być oddalon od kogo. *Mącz* 467a, 478c; Czyli możecie sŕny nowożenie [*tj. gości weselnych*]/ poki nowożenia z nimi iest/ wczynić/ áby pościli? Lecż przydą dni/ gdy oddalon będzie od nich nowożenia *BudNT Luc* 5/35.

Przen (6) : Z tego mieyfcá [...] obaczyć możemy: iż ilekroć wpráwiedliwienie bywa przypifano wierze/ tedy wczynki miłości nigdy nie bywáią od wiary oddalone *WujNT* 656.

Wyrażenie: »daleko od siebie oddaleni« (1): Izali/ dla Bogá/ tá spráwa nie iest tákowa/ ktora dwu Rzeczypospólitych potrzebuie/ dla tych dwoygá rodzaju ludzi? á ták dáleko od siebie oddalonych/ iż z iedney do drugiey przystęp żadny niemoże być: że też iedná od drugiey pomocy niepotrzebuie *ModrzBaz* 71.

a) Niechętny, nieprzyjazny; obojętny (4) : vprzeymie profzę przez Páná/ ábyfcie więcey nie poftępowáli/ iáko ini pogáni poftępią [...]. Máiac myfl zácimioną/ á będąc oddaleni od żywotá Bożego przez nieumieiętność [...] / z zátwardziałości fercá ich. *BibRadz Eph* 4/18; animus aversissimus, Vmysł wielmi odwrócony oddalony y przeciwny. *Mącz* 487b; Y was ktorzyfcie niekiedy byli oddaleni y nieprzyiaciele vmyflem/ w złośliwych wczynkách: teraz też poiedná w cieie człowieczeńftwá fwego przez śmierć *WujNT Col* 1/21, *Eph* 4/18.

α. Nie należący do jakiejś społeczności, wyłączony z niej [od kogo, od czego] (4) :

Wyrażenia: »od Chrystusa oddalony« = *wylączony ze społeczności wiernych* (1): Ale iefli mu [*księdzu K.*] fię chce nas potępiac/ [...] niechay vkaże/ gdzie to nápiŕfano: áby dla tákowych fłow/ kto by ich nie wyznawał/ miał od Chrifufá oddalony być: [...] przypomnię iá nákrótce X.K. kilka prawdziwych przyczyn/ dla ktorych ludzie źli/ y niewierni/ wczęftniki prawdziwey społeczności z Chrifufem pánem nie będą. *NiemObr* 114.

»daleko oddalony« (1): mamy baczyć s tey Ewányeliey/ iż tá niewiáftá byłą pogánká/ byłą grzeftnicá/ á byłą dáleko oddalona od społeczności przebránnych Pánfkich/ á wżytká byłą w gniewie Pánfkim *RejPos* 74.

»oddalony od społeczności« = *alienatus a conversatione Vulg* (3): *RejPos* 74; Wízyftki tedy ludzie y zgromádzenia w Kościele Powfzechnym/ ktore fię ták nie záchowuią wedle tey próby/ oddalone od prawdziwey społeczności świętey być rozumiemy. *WujJudConf* 136v; *WujNT Eph* 2/12.

β. Odstawiony od piersi (1) : Ablactatus, odchovany, odszadzony, oddalony, ostavyony *BartBydg* 2b.

γ. Nie będący jednością [od czego] (2) : Bo iefliby sŕn od oycowfkiey iftności był oddalony/ á iákofzby mógł Duchá oycowfkiego dawać ták iáko fwego? *SkarJedn* 279, 280.

b. *Którego zmuszono do odejścia, kazano mu odejść (1)* : gdzieżżeż [nad wrotami miejskimi] była napisana jego [króla] wstawa/ aby wszelki pan jego córki żądający był oddalon. *HistRzym* 9.

c. *Nieobecny [od czego] (1)* : A Na Dworze Nadworny Podkárbi/ [...] niech będzie człowiek dobry/ fkrómny y rozumny: który przez Króla Ie⁸⁰ M. będzie wstawion y trzyman: áni nigdy od Dworu nie ma być oddalon [nunquam removendus *JanStat* 308]. *SarnStat* 335.

2. *Pozbawiony, nie mający czegoś; remotus Modrz [w tym: od czego (22)] (23)* :

a. *Pozbawiony dóbr lub praw do czegoś [od czego] (12)* : cudzołożnicá aby była [...] od Práva Małżeńkiego oddaloná. *GroicPorz* kk4v.

Wyrażenia: »oddalon od spadku dobr, od imienia« = *wyłączony, wydziedziczony; exheres Mącz* (3): A tak [lantgraf] wywołania z ziemi/ y więzienia wiecznego które załżył będzie prozen/ áni też będzie oddalon od fwych dobr/ iefli przereczone artykuły zachowa *BielKron* 230; *Mącz* 152b; *SarnStat* 1172.

»od (urzędów i) dostojenstwa oddalony« (2): *GroicPorz* tv; á iefliby [dygnitarze i urzędnicy] po trzy kroć nawiedzeni/ [...] niestaráli się aby wżędóm fwym dożyć czynili/ tedy od onych Wżędów y dostoieństw máią być oddaleni [priventur officiis et dignitatibus *JanStat* 300] *SarnStat* 81.

»od państw [= bogactw] oddalony« (1): Nie przeto/ żem ieft od państw oddalony/ A/ iż tak Bog chce/ w fkarby nie bogáty? *GrabowSet* H4v.

Szereg: »oddalony i odsterkniony« (1): wstawiamy [...] aby którykolwiek brácia [...] będąc rozdzieleni/ y wtym rozdzieleniu byli przez trzy láta y trzy Mieśiące w milczeniu/ nieprzywodząc się do fądu [...] tedy od vpominania się y sobie przywłóczania części dziedzicznej bráta fwęgo/ [...] flufznie będą oddaleni y odstérknieni [legitime excludentur *JanStat* 562]. *SarnStat* 594.

Przen (4) : Iefli fámym żydom [wymazany był przez Chrystusa on cyrograf ustaw]/ tedy iefzcze pogáni nie fą oczyszczeni/ to iefzcze fą od rzeczy póspolitey niebiefkiey oddaleni [...]? *CzechRozm* 78; Pokázuiąc pod figurá Abráhámá y dwu fynów jego/ że ci którzy iefzcze fą pod zakonem/ będą od dziedzictwá Chrifturowego oddaleni. *WujNT Gal* 4 arg, *Eph* 2 arg.

Szereg: »precz odrzucony i oddalony« (1): Ieft tedy Zawifna miłość Boża/ [...] przez którą dużá ludzka zeflowana fałszywymi náukámi y złymi chciwościami/ precz odrzucona y od małżeństwá Bożego iáko Zoná cudzołożna oddalona bywa? *KuczbKat* 280.

b. *Wolny od czegoś; nie mający jakiejś cechy, nie czyniący czegoś lub nie podlegający czemuś [w tym: od czego (10)] (11)* : Obyczáie niech będą oddalone od lákomstwá [Sint mores sine avaritia] *BibRadz Hebr* 13/5; *GrabowSet* D; iż wżyścy którzy fą w kłáwie/ fą [...] od obrony y opieki Pána Chrifturowego oddaleni *WujNT* 588; *WysKaz* 15; *SkarKaz* 577b.

oddalon czego (1): tilko abych iedno ku temu nieprzyfiedl abych miał byc oddalon nam zdawna obiecany świętey laski twoiey. *RejPs* 207v.

oddalon czym (1): Abowiem to ieft záwżdy moia wielka požádlivość/ [...] iż by przykónił ku miłości swey / profte ferce moie/ aby było od wśley fwieckiey požádlivości tem oddalono. *RejPs* 178.

Wyrażenia: »daleko oddalony« (2): *RejPs* 138; ktorzi [filozofowie] dawáiąc náukę człowiekowi wielkiego ferca/ chcą aby iáko od czynienia krzywd był dáleko oddalony [ab iniuriis faciendis esse remotum]/ tak by się też y młzczeniem swoich brzydźił *ModrzBaz* 62.

»oddalony od (zmazy) grzechu« [szyk 1:1] (2): którą [Matka Boża] jako lilią polną/ różą bez cirmiá/ tak tą panna od wffelkié zmazy grzechu była oddalona *OpecŻyw* 183; *PatKaz II* 68.

3. *Nie istniejący, nie będący lub którego ktoś nie ma, nie doświadcza (bo mu odebrano lub nie dano), którego ktoś nie czyni* (49) : czo fię w młody vmysł wpoi/ tedy to głębokie korzenie czyni/ áni to łatwie potym żadną mocą może być oddalono. *KwiatKsiąż* K3v.

a. *O sprawach niepożądanych: od którego kogoś lub coś uwolniono, uchroniono; zlikwidowany; nie dopuszczony; alienus Vulg; avertus Modrz* (26) : *PatKaz III* 124v; á tak ośtroć y iadowitoć ie⁸⁰ [wilczego łyka] bywa oddalona/ gdy będzie w oczcie namoczono przez dwie godzinie *FalZioł I* 76b; Stárání wffelákim fpofohem ma być czynione/ áby woyná była oddaloná [*avertatur*]. A iesliby niemogła być oddalona/ co czynić *ModrzBaz* 102v; *SkarŻyw* 320; *Phil H*; áby miedzy Szláchtą Korony náfzý y inémi poddánémi/ fwary/ fpory/ roftérki/ porażki/ zábiiánia były oddalone [submoveantur *JanPrzyw* 9]: któreby mogły fię wfcząc/ gdybyfmy [...] *SarnStat* 887, 406, 886.

oddalony od kogo, od czego (16): *PatKaz II* 78; *TarDuch Cv*; *FalZioł I* 55b; Odpowiedział lud y rzekł: Niechay tho od nas oddalono będzie byzmy mieli Pána odffhąpic á opuścić *Leop Ios* 24/16; *RejPos* 80; *WujJudConf* 181v; *MycPrz I* C3v; Lecz zbytne fkoki [w tańcu] do wffeteczności fklonne/ á fprofnością pachnące/ niech będą oddalone od ludu [*facessant a populo*]/ który fię wffzýtek Bogu poświęcił *ModrzBaz* 55v, 36v, 95; Tą fię wtorą plagą nieco kárác począł Okrutnik/ y prośił áby była od niego oddalona/ obiecuiąc iufz lud puścić. *SkarŻyw* 480, 2. *Cf Fraza*.

oddalony czym (2): tem kamieniem krowki y infze chrobactwo/ y grady od owoczow oddalony będą *FalZioł IV* 58d, V 26v.

W przeciwstawieniu: »oddalony ... zachowany« (1): Oddalone tedy być máią od Kościołow Chrześciánfkich wffzýtki prozne nakłady/ vbiory/ y kofzty ktore pyfze fłużą/ tylko záchowána być ma fkromność/ fwiątobliwość/ y dobry rząd. *WujJudConf* 181v.

Fraza: »(pierworodny) grzech jest oddalon(y) [od kogo]« (4): yfz ta myła panna zwyecznołzczy w czyfłofzczy zachouana y grzech odnyey oddalon yeft wffelky *PatKaz II* 37, 34v, 67v, 78.

Szeregi: »oddalony albo leczony« (1): Tu zafię małz baczyc/ y wiedziec rozmagithe trafunki y przygody: kthore przy rodzeniu/ y po porodzeniu na niewiałthy: przychodzą/ Y zafię kthoremi lekarzftwy maią być oddalone/ albo leczone. *FalZioł V* 26v.

»zniesiony a oddalony« (1): Gdyfz ieft iárzmo Pogánfkie z Moskwy iufz zniefione/ A zá przeyrzeniem Bożym od nich oddalone. *MycPrz I* C3v.

W przén (4) : *RejPos* 80; Czyń ochotnie fwiętą wołą iego/ poniewafz fynowfkie ferce/ w lane w cię ieft/ á opoká twardości iego/ oddaloná od ciebie *SkarŻyw* 2.

Fraza: »kielich męki jest oddalon« (1): lezu ktorys padłfzy na oblicze fwoie ojczas profl ižby kielich męki od ciebie był oddalon. fmi. fię nad nami. *TarDuch Cv*.

Wyrażenie: »daleko oddalony« (1): yzem fyą yeft poczála wzyuoczye mey mathky przefz wffelkyego grzechu, a pyeruorodny daleko odemnye yeft oddalony *PatKaz II* 78.

b. *O sprawach pożądaných: którego kogoś pozbawiono, utracony przez kogoś, odebrany komuś; alienatus JanStat, JanPrzyw [w tym: od kogo, od czego* (21)] (22) : bo w ten czas iego kráfa była oddalona/ bo iego fwięté lice vbito ij zeplwáno *OpecŻyw* 128v, 60; *KrowObr* 36; Mária co lepfía

czątkę obráá/ ktora od niey nie będzie oddáona/ [*non auferetur ab ea*]. *Leop Luc* 10/42; *HistRzym* 126; iż ci poliędą kroleŧtwo niebieŧkie/ á zapłátá/ roŧkolz/ á pociechá ich nigdy im nie zginie/ á nigdy od nich oddalóná nie będzie. *RejPos* 267, 128, 164, 337; *ReszList* 148; obierz go łobie zá przyaciéla/ nád wŧytkie inŧze przyaciéle. Bo gdy wŧyŧtkie inŧze rzeczy od ciebie będą oddalone/ on łam wiárec w cále záchowa *LatHar* 279.

W przeciwstawieniach: »dany (2), przyczyniony ... oddalony« (3): pewnie wiedzie/ iż kroleŧtwo Páńłkye będzie oddalono od was/ á będzie dano ludowi tákyemu/ kthory będzie s tey winnice podawał owoc Pánu łwemu. *RejPos* 250v, 337; A kto ma/ będzie mu przyczyniono: kto záłię nie ma [...] y to co ma/ będzie od niego oddalono/ mowi Chryŧtus P. náłz. *LatHar* 559.

α. *Nie udzielony przez Boga* (4) : A będzie trwác zágniewanie moje ná thobie; y oddalóná będzie precz [*auferetur*] chuthliwa miłóść moiá od ciebie *Leop Ez* 16/42; iż záwždy opieka á władza iego łwięta będzie nád tobą/ á błogółáwieńłtwo iego nigdi od ciebie oddalono nie będzie. *RejPos* 280v, 351v.

W przen (1) :

Fraza: »ręka [czyja] jest oddalona« (1): á gotuie tobie [*oprawca twój*] záwždy vpadek á zginienie twoie/ gdyż ręká á obróná Páńłka iuż iełł oddalona od ciebie *RejPos* 309.

β. *Odlączony od jakiegoś państwa* (4) : A tym obyczáiem kłięłtwo Opolłkie y Bytomłkie od Polłki iełł oddalono. *BielKron* 367v.

Szeregi: »oddalon i odjęł« (1): á to cobykolwiek niełłufznie od téy korony oddalono y odjęłto byłł [*alienatum vel ademptum esset JanPrzyw* 53]/ [*iżechmy mieli*] [...] do iednołci korony przyłczyć *SarnStat* 12.

»oddalon albo rozerwan (a. oderwany)« (2): A To wŧyŧtko/ co iełł niełłufznie od tego Królełłwá oddalono álbo rozerwano [*alienata vel distracta JanStat* 13]/ wedle mocy méy/ do tegóž Królełłwá przygromádzę *SarnStat* 124, 124.

4. *Przekazany komu innemu, sprzedany* (1) :

Szereg: »rozszáfowany i oddalony« (1): iełłliby zá przereczonym łkazaniem łędzięgo rzeczy záłławné/ rozłłzáfowané/ y oddalóné [*distractae et alienatae JanStat* 632] ználázlyby łie byđł mnielłzý ceny gdy ie rozprzedawano/ á niłłzi pieniádze które dano ná záłławę *SarnStat* 692.

5. *Unieważniony, skasowany* (1) : włłłwiamy: áby [...] wŧyŧtkie nie łłufznie rzeczy które w nich ku łzkodzie/ y ku krzywdzie poddánych królełłwá náłłzęgo łá wymyłłoné/ we wŧyŧłłkich miełłciéłch y miáłłteczkách królełłwá náłłzęgo byłł zniełłoné y oddalóné [*tollenda et amovenda esse JanStat* 279] *SarnStat* 297.

******* *Bez wystarczającego kontekstu* (6) : Reiectus, Odrzucony oddalowy [!]. *Mącz* 163a, 163a; *Calep* 2b, 53a, 910b.

Błędnie zamiast „bliższy” (1): Citerior – Dálłzy, oddáłony. *Calep* 201b.

Synonimy: **1.** *daleki, obdalny, odemkniony, odległy, odlączony, odsiadły, odstrzelony; odwiedziony; a. oddzielony, odjęty, odlączony; β. odcycgowany, odsądzony; b. odesłany, odprawiony; 2.a. odsterkniony, odstrychniony; 5. abrogowany, kancelłowan, odmieniony, odrzucony, odwołany, rewokowany, skażony, »wniwecz obrocony«.*

Cf **ODDALIĆ**

ZCh